

Monitoring przyrody w kontekście Dyrektywy Siedliskowej i Ptasiej

Monitoring of nature in the context of Habitat and Bird Directives

Dorota Radziwiłł

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu, Ocen i Prognoz, ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa, e-mail: d.radziwill@gios.gov.pl

Monitoring przyrody to badanie zmian, zachodzących w czasie, jej wybranych elementów. Jest on prowadzony przede wszystkim w celu: określenia stanu oraz perspektyw zachowania monitorowanych elementów przyrody, a na tej podstawie podejmowania właściwych decyzji dotyczących ich ochrony.

PODSTAWY PRAWNE MONITORINGU PRZYRODY

PRZED AKCESJĄ POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

W okresie przedakcesyjnym do prowadzenia monitoringu przyrody zobowiązywało Polskę prawo krajowe oraz ratyfikowane przyrodnicze konwencje międzynarodowe. Nie obejmowały nas wtedy wymagania wynikające z prawa Unii Europejskiej.

Główną podstawą programu monitoringu przyrody jest Konwencja o ochronie różnorodności biologicznej (CBD). Zgodnie z tą konwencją *różnorodność biologiczna powinna być monitorowana na wszystkich jej trzech poziomach, tj. ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, gatunków i populacji, genomów i genów. Monitorowane powinny być zwłaszcza elementy zagrożone, mające znaczenie dla innych jej składników, mające znaczenie dla zrównoważonego użytkowania, a także elementy posiadające charakter wskaźnikowy dla badań w zakresie ochrony przyrody. CBD zobowiązuje również do monitorowania skutków działań, które mogą negatywnie oddziaływać na różnorodność biologiczną. Do innych istotnych porozumień międzynarodowych, które w spo-*

sób bezpośredni lub pośredni wskazują na konieczność prowadzenia monitoringu w celu skutecznej ochrony, należą między innymi:

- Konwencja o ochronie obszarów wodno-błotnych mających międzynarodowe znaczenie zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego – tzw. Konwencja Ramsarska.
- Konwencja o ochronie gatunków wędrownych – tzw. Konwencja Bońska oraz wynikające z niej porozumienia.

Ustawa o Inspekcji Ochrony Środowiska stanowi, że program monitoringu powinien uwzględniać wymagania wszystkich ratyfikowanych przez Polskę konwencji.

PO AKCESJI POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

Do prowadzenia monitoringu poszczególnych elementów przyrodniczych są zobowiązane kraje członkowskie Unii Europejskiej. Dlatego od czasu akcesji Polski do Unii Europejskiej do wyżej wymienionych wymagań doszły nowe wynikające z następujących dokumentów unijnych:

- Dyrektywy Rady EWG 92/43/EWG z 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – tzw. Dyrektywy Siedliskowej (DS) w zakresie ich monitoringu z wyłączeniem ptaków w skali regionu biogeograficznego znajdującego się zasięgu kraju;
- Dyrektywy Rady 78/409/EWG z 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków – tzw. Dyrektywy Ptasiej – w zakresie monitoringu dzikich gatunków ptaków (tutaj wymóg monitoringu wynika pośrednio z ustalonych zasad wdrażania Dyrektywy i obowiązków sprawozdawczych);

- Dyrektywy 2000/60/WE z 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej – tzw. Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW) – między innymi w zakresie monitoringu makrofitów i ryb, jako wskaźników stanu wód;
- Programów Rolnośrodowiskowych (PRŚ) w zakresie monitoringu wybranych elementów przyrody np. ptaków czy płazów, jako wskaźników efektywności tych programów.

PRAWO KRAJOWE

W zakresie prawa polskiego o zadaniach monitoringu przyrody stanowią:

- ustawa o ochronie przyrody,
- cytowana wyżej ustawa o Inspekcji Ochrony Środowiska,
- ustawa Prawo Ochrony Środowiska.

Zarówno w okresie przedakcesyjnym, jak i obecnie ustawy te stanowią, że *monitoring przyrodniczy prowadzony jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ)*. PMŚ powinien obejmować wszystkie główne elementy środowiska. Za PMŚ odpowiedzialny jest Główny Inspektor Ochrony Środowiska (GIOŚ), który opracowuje jego wieloletnie programy. Zatwierdza je Minister Środowiska. Państwowy Monitoring Środowiska jest koordynowany przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska.

Zgodnie z nową ustawą o ochronie przyrody z 2004 r. wdrażającą Dyrektywę Siedliskową i Ptasią, monitoring przyrodniczy należy prowadzić na wybranych obszarach, a w tym – na każdym obszarze Natura 2000. Zakres monitoringu przyrodniczego na obszarze Natura 2000 leży w gestii nadzorującego obszarem, który go opracowuje w ramach planu ochrony obszaru, jako jego część oraz Ministra Środowiska, który ustanawia. Nowa ustawa stanowi, że *monitoring przyrodniczy powinien obejmować obserwacje oraz ocenę zarówno stanu, jak i zachodzących zmian w składnikach różnorodności biologicznej i krajobrazowej, w tym gatunki i siedliska przyrodnicze, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000. W ramach monitoringu należy także przeprowadzać ocenę skuteczności metod ochrony przyrody.*

PROWADZONE MONITORINGI DOTYCZĄCE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

MONITORING PRZYRODY W RAMACH PMŚ

Dotychczasowy podsystem monitoringu przyrody PMŚ prowadzony był według programu opracowywanego w okresie przed wejściem Polski do Unii Europejskiej (UE).

W ramach podsystemu PMŚ „Monitoring przyrody” prowadzone były monitoringi:

- na poziomie ekosystemów – monitoringi ekosystemów jeziornych i rzecznych,
- fitocenoz – monitoringi fitocenoz leśnych i nieleśnych
- oraz gatunków – monitoringi między innymi: porostów, grzybów, roślin naczyniowych, ichtiofauny rzecznej, płazów i gadów, ptaków oraz ssaków.

Były to głównie badania liczebności, także kondycji i zagrożeń, rozrodczości, przeżywalności, badania fitosocjologiczne (fitocenozy leśne i nieleśne) i inne. Był także prowadzony monitoring skuteczności obszarowej ochrony konserwatorskiej. Od lipca 2004 r. monitoring przyrody (z powodu braku środków finansowych) nie jest prowadzony. Obecnie są dwa nowe monitoringi jeden uwzględniający wymagania Dyrektywy Siedliskowej, a drugi – Ptasiej.

INNE MONITORINGI

Elementy przyrodnicze PMŚ były i są nadal monitorowane również w ramach monitoringu lasów (wykonywanego razem z Dyrekcją Generalną Lasów Państwowych) oraz Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego badającego wybrane geosystemy reprezentatywne dla zróżnicowanych pasmowo struktur krajobrazowych Polski. Ponadto prace badawcze o charakterze monitoringowym dotyczące przyrody prowadzone są na terenie całego kraju poza Państwowym Monitoringiem Środowiska, przez parki narodowe oraz różne ośrodki badawcze.

W ramach PMŚ prowadzi się również badania monitoringowe czynników abiotycznych funkcjonowania przyrody, takich jak: badania jakości powietrza, wód powierzchniowych, wód podziemnych, jakości Morza Bałtyckiego, gleb, hałasu, promieniowania jonizującego, pól elektromagnetycznych i inne.

GŁÓWNE ZMIANY W ZAKRESIE MONITORINGU ZWIĄZANE Z AKCESJĄ POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

Szczegółowe zmiany związane z akcesją Polski do Unii Europejskiej dotyczące zakresu monitoringu przyrody wynikają głównie z Dyrektywy Siedliskowej. Polegają one na takim prowadzeniu monitoringu, który umożliwi raz na 6 lat ocenę stanu ochrony (inaczej stanu zachowania) gatunków i siedlisk przyrodniczych.

Przedmiotem monitoringu wynikającego z Dyrektywy Siedliskowej są nowe monitorowane obiekty (nowe

gatunki i nowe siedliska przyrodnicze – nowe pojęcie w części tylko odpowiadające zbiorowiskom roślinnym) oraz nowe nie badane dotąd parametry, takie jak siedlisko gatunku czy zasięg oraz całkowita powierzchnia występowania w regionie biogeograficznym). **Wymaga to opracowania nowych lub zweryfikowania istniejących metod badań monitoringowych.** Niezbędne dla ustalenia zasięgu oraz całkowitej powierzchni występowania siedlisk przyrodniczych i gatunków jest wykonanie ich pełnej inwentaryzacji, co nie zostało dotąd zrobione. Lista priorytetowych gatunków i siedlisk przyrodniczych, które powinny być badane w pierwszym rzędzie nie obejmuje wielu rzadkich i cennych elementów (niektóre być może będą dodane do załączników DS w przyszłości, które powinny być monitorowane dla potrzeb ochrony przyrody w Polsce na poziomie krajowym).

Monitorowana powinna być większa liczba obiektów (niż tych, które były objęte PMS dotychczas), w większym zasięgu geograficznym badań (praktycznie niemal cała Polska), z czym wiąże się większa liczba zaangażowanych wykonawców, a zatem wysokie koszty prowadzenia monitoringu.

Równocześnie jednak wymogi UE w zakresie prowadzenia monitoringu tych samych elementów, a wynikające z różnych dokumentów, np. ryb stosownie do Ramowej Dyrektywy Wodnej i Dyrektywy Siedliskowej lub ptaków stosownie do Dyrektywy Ptasiej i Programów Rolnośrodowiskowych stwarza możliwość ich integracji, a tym samym współfinansowania przez różne sektory, takie jak ochrona środowiska, rolnictwo i gospodarka wodna.

Dyrektywy wprowadziły większą obligatoryjność monitoringu, ponieważ na jego wynikach między innymi powinny opierać się raporty dla Komisji Europejskiej: ze stanu zachowania ptaków (w ramach wdrażania Dyrektywy Ptasiej) – co 3 lata, ze stanu zachowania siedlisk przyrodniczych i gatunków (w ramach wdrażania Dyrektywy Siedliskowej) – co 6 lat).

OBOWIĄZKI SPRAWOZDAWCZE

Pierwszymi terminami złożenia raportów dla nowych krajów członkowskich UE są: dla DS rok 2007, dla DP – rok 2005.

ZAKRES RAPORTU

Komitet Siedliskowy UE opracował dla Dyrektywy Siedliskowej formularz raportu uwzględniający i uszczegóławiający wymagania Dyrektywy, w tym dotyczące określonych w niej parametrów stanu ochrony. W for-

mularzu określone są informacje, które należy uzyskać w ramach monitoringu. Dyrektywa Siedliskowa określa gatunki i typy siedlisk przyrodniczych, które powinny być monitorowane, w tym priorytetowe, które powinny być badane w pierwszym rzędzie. W Polsce dotyczy to: 94 gatunków roślin (lub 56, jeżeli wspólnie traktować całe rodzaje, zgodnie z ujęciem w Dyrektywie Siedliskowej), w tym 9 priorytetowych, 140 gatunków zwierząt, w tym 13 priorytetowych oraz 78 typów siedlisk przyrodniczych, w tym 17 priorytetowych. Należy od razu zdać sobie sprawę, że monitorowanie wszystkich wyżej wymienionych gatunków i siedlisk przyrodniczych nie będzie możliwe między innymi ze względów finansowych.

Natomiast dla wszystkich wyżej wymienionych gatunków i siedlisk przyrodniczych chronionych przez Dyrektywę Siedliskową należy wypełnić formularze raportu (każdy formularz raportu dotyczy 1 gatunku lub siedliska przyrodniczego). Informacje w raporcie, których nie będzie można uzyskać na podstawie monitoringu będą podane w oparciu o istniejącą dokumentację. Będzie ona główną podstawą raportów przekazywanych w roku 2007, ponieważ jeszcze nie został rozpoczęty monitoring uwzględniający wymagania Dyrektywy Siedliskowej.

Dane powinny być podawane w skali regionu biogeograficznego. To znaczy, że raport dla każdego elementu powinien być sporządzony dla dwóch regionów: kontynentalnego i alpejskiego. Ponieważ prawie cała Polska znajduje się w jednym regionie – kontynentalnym, a tylko niewielka część w regionie alpejskim, badania powinny być prowadzone praktycznie w skali całego kraju, oraz w skali małego fragmentu Polski należącego do regionu alpejskiego.

OCENA STANU OCHRONY

Ideą raportu z wdrażania Dyrektywy Siedliskowej w części dotyczącej monitoringu jest *dokonanie oceny stanu ochrony (stanu zachowania) określonego gatunku lub siedliska przyrodniczego w skali regionu biogeograficznego w danym kraju. Należy tutaj podkreślić, że w Polsce w wyniku monitoringu PMS taka całościowa ocena nie była dotychczas dokonywana.* Komisja ustaliła 3 – stopniową ocenę określaną jako: stan ochrony właściwy, niezadawalający lub zły. Przewidziany jest również brak możliwości oceny (z powodu braku wystarczających informacji) poprzez stwierdzenie w raporcie, że stan ochrony jest nieznan. Dyrektywa Siedliskowa określa, jakie są warunki właściwego stanu ochrony, a tym samym kryteria oceny (parametry) stanu zachowania gatunków oraz siedlisk przyrodniczych. Zgodnie z podanymi definicjami parametrami stanu zachowania są:

- dla siedliska przyrodniczego:
 - zasięg występowania,
 - zajmowana całkowita powierzchnia (w obrębie zasięgu),
 - specyficzna struktura – układ i wzajemne relacje elementów przyrodniczych) i funkcje danego siedliska – znaczenie ekologiczne szczególnie pod względem zachowania różnorodności biologicznej danego obszaru oraz oddziaływanie na populacje związanych z nim gatunków roślin i zwierząt i obszary sąsiadujące z siedliskiem), w tym uwzględnienie stanu ochrony typowych dla niego gatunków,
 - perspektywy zachowania.

Stan zachowania (stan ochrony) siedliska przyrodniczego jest uznany w DS za właściwy, jeżeli

- jego naturalny zasięg i obszary mieszczące się w obrębie tego zasięgu są stałe lub się powiększają,
- specyficzna struktura i funkcje konieczne do jego zachowania istnieją i prawdopodobnie będą istnieć w dającej się przewidzieć przyszłości,
- stan ochrony jego typowych gatunków jest właściwy.

– dla gatunku:

- wielkość populacji,
- wielkość i stan siedliska gatunku,
- perspektywy zachowania.

Stan ochrony gatunku zostanie uznany za właściwy, jeśli:

- dane o dynamice liczebności populacji rozpatrywanego gatunku wskazują, że gatunek ten sam utrzymuje się w skali długoterminowej, jako trwały składnik swoich siedlisk,
- naturalny zasięg gatunków nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości,
- istnieje i prawdopodobnie będzie istnieć siedlisko wystarczająco duże, aby utrzymać swoje populacje przez dłuższy czas.

W celu oceny stanu ochrony w raporcie, należy określić wartości parametrów oraz dokonać ich oceny. Stopnie oceny parametrów są identyczne ze stopniami stanu ochrony. Zbadaniu wyżej wymienionych parametrów, a następnie ich zmian powinien właśnie służyć monitoring zgodny z Dyrektywą Siedliskową. Dla dokonania oceny konieczne tu będzie przyjęcie wartości referencyjnych parametrów stanu ochrony. Są one określane przez każdy kraj samodzielnie. Trzeba przy tym odróżnić wartości referencyjne od celów ochrony. Te ostatnie muszą być realne i możliwe do osiągnięcia w określonym czasie;

powinny być one ustalane przy wzięciu pod uwagę możliwości technicznych, finansowych i innych.

Zgodnie z formularzem w raporcie winny się też znaleźć informacje takie jak: jakość danych, trendy, okres odniesienia, przyczyny wykazanych zmian, główne oddziaływania, zagrożenia i inne.

METODYKA I ORGANIZACJA MONITORINGU ZGODNEGO Z DYREKTYWĄ SIEDLISKOWĄ

Ze względu na wysokie koszty monitoringu nie powinno się przekraczać niezbędnego minimum badań. Monitoring należy oprzeć o powierzchnie próbne oraz o wskaźniki, na podstawie których można ocenić parametry stanu ochrony. W takim przypadku konieczne będzie określenie przez specjalistów modelowych wartości wskaźników odzwierciedlających 3 stopnie stanu ochrony parametrów (na podstawie dodatkowych obserwacji). Przy czym w niektórych przypadkach ocena parametrów prawdopodobnie nie obędzie się bez oceny eksperckiej. Monitoring powinno się podzielić na dwa etapy: podstawowy i szczegółowy przy czym, gdy dalsze badania nie będą potrzebne, ograniczyć go do etapu podstawowego. W monitoringu podstawowym badane będą wybrane podstawowe wskaźniki stanu zachowania. Monitoring szczegółowy będzie przeprowadzany tylko wtedy, gdy stwierdzone zostanie pogorszenie stanu ochrony siedliska/gatunku i nie będzie znana tego przyczyna. Będzie on miał na celu, poprzez badanie dodatkowych wskaźników, określenie przyczyn, zakresu zmian, a także kierunku niezbędnych działań. Powinien on trwać aż do polepszenia stanu zachowania.

W miarę możliwości należy łączyć monitoringi różnych elementów – oceniać stan siedliska gatunku na podstawie oceny stanu siedliska przyrodniczego, dla którego jest on typowy; i odwrotnie – oceniać stan siedliska przyrodniczego na podstawie oceny stanu tego gatunku, który jest dla niego typowy; wykonywać łączny monitoring współwystępujących gatunków mających podobne wymagania siedliskowe, wobec których można stosować takie same metody badawcze.

Z uwagi na duży zasięg oraz przewidywaną liczbę stanowisk badawczych monitoring powinien być prowadzony z dużym udziałem przyrodników miejscowych. W tym celu niezbędne jest wypracowanie w miarę możliwości takiej metodyki, którą prawidłowo będą mogli stosować również nie specjaliści.

W celu uniknięcia dublowania prac należy wykorzystać wyniki innych monitoringów, w tym między innymi monitoringu lasów oraz monitoringów środowiska abiotycznego (np. do oceny siedlisk gatunków), monitoringów wykonywanych w ramach innych Dyrektyw i programów UE zwłaszcza RDW, PRŚ; monitoringów poszczególnych obszarów Natura 2000, monitoringów wykonywanych w parkach narodowych i innych, także ocen oddziaływania na środowisko. W miarę możliwości w ramach planowanego monitoringu, będą także kontynuowane badania wykonywane dotychczas, jako monitoring przyrody PMS.

PLANOWANE MONITORINGI WSTĘPNE

Przedstawione wyżej rozwiązania **wymagają przeprowadzenia:**

- **przez specjalistów ok. 3-letniego monitoringu wstępnego gatunków i siedlisk przyrodniczych** głównie priorytetowych (ze względu na koszty),
- **oraz ok. 2,5-letniego monitoringu wstępnego wybranych grup ptaków** opartego w dużym stopniu o obserwacje wykonywane z dużym udziałem organizacji pozarządowych.

Oprócz uzyskania danych, badania będą miały na celu zweryfikowanie istniejącej lub wypracowanie nowej jednolitej metodyki (w tym określenie modelowych wartości wskaźników odzwierciedlających 3-stopniową ocenę parametrów), co umożliwi integrację na poziomie regionu biogeograficznego wyników otrzymanych przez wielu wykonawców.

Na podstawie wyniesionych doświadczeń powinny zostać wypracowane rozwiązania organizacyjne (sposób wyboru wykonawców, koordynacja merytoryczna i organizacyjna). Wtedy też powinien powstać program monitoringu zbliżony do docelowego, uwzględniający także potrzeby krajowej ochrony przyrody obejmujący polskie cenne gatunki i siedliska przyrodnicze wymagające monitorowania ze względu: na rzadkość występowania, zagrożenie, znaczenie ekologiczne lub ich charakter wskaźnikowy, a także ocenę skuteczności metod ochronnych.

Badania należy zlokalizować głównie (choć nie tylko) na obszarach Natura 2000 łącznie z „shadow list”, gdzie znajduje się największa liczba monitorowanych gatunków i siedlisk przyrodniczych jednak nie bez pominięcia tych terenów, gdzie są one szczególnie zagrożone (np. terenów przeznaczonych na inwestycje lub znajdujących się w ich pobliżu).

MONITORING STANU OCHRONY GATUNKÓW I SIEDLISK PRZYRODNICZYCH W SKALI REGIONU BIOGEOGRAFICZNEGO, A MONITORING PRZYRODNICZY OBSZARU NATURA 2000

Monitoring stanu ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych wykonywany zgodnie z Dyrektywą Siedliskową w skali regionu biogeograficznego będzie się głównie opierał na obszarach Natura 2000, gdzie będzie zlokalizowana większość wybranych powierzchni próbnych, jako reprezentatywne w skali regionu biogeograficznego. Jednocześnie na każdym z obszarów Natura 2000, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, będzie wykonywany monitoring przyrodniczy w skali obszaru. Ze względu na cel utworzenia obszaru, powinien on obejmować przede wszystkim stan zachowania gatunków i siedlisk przyrodniczych. **W przyszłości otrzymane wyniki będą mogły być porównywalne, jeżeli ta sama metodyka odnośnie siedlisk i gatunków będzie stosowana dla monitoringu przeprowadzanego zarówno w skali regionu, jak i skali obszaru.** Z kolei porównywalność wyników może być wykorzystana do wielu analiz potrzebnych do prawidłowego zarządzania ochroną przyrody.

Zastosowanie takiej samej metodyki może mieć także duże znaczenie dla zmniejszenia kosztów obydwu monitoringów, ponieważ monitoring krajowy wykonywany na powierzchniach próbnych na danym obszarze Natura 2000 będzie mógł być częścią monitoringu tego obszaru. I odwrotnie, suma ocen stanu ochrony poszczególnych siedlisk i gatunków na danym obszarze plus suma ocen monitoringu wykonywanego na innych obszarach nie objętych siecią Natura 2000 (w znacznie mniejszej liczbie) będzie ułatwiać ocenę ich stanu w skali kraju. **Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami przedstawione korzyści będą możliwe do uzyskania wtedy, gdy plan ochrony obszaru w części dotyczącej zakresu monitoringu będzie obejmował powierzchnie próbne monitoringu krajowego oraz stosował metodykę.**

MOŻLIWOŚĆ UZYSKANIA WIEDZY NA TEMAT SKUTECZNEJ OCHRONY PRZYRODY POPRZEZ JEDNOCZESNE MONITOROWANIE SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ OCHRONNYCH

Omawiany monitoring, który będzie prowadzony praktycznie w skali całego kraju stwarza cenną możliwość zgromadzenia wiedzy o skuteczności zabiegów ochronnych, a także o negatywnych czynnikach zachowania gatunków i siedlisk przyrodniczych. Należy podkreślić, że są to istotne elementy wymagań w zakresie monitoringu

przyrody w wymienionych wyżej aktach prawa krajowego i międzynarodowego. **Dołączenie do oceny stanu ochrony, informacji o wykonywanych zabiegach ochronnych na badanych powierzchniach oraz o zagrożeniach stworzyłoby podstawy do wyciągnięcia wniosków w wyżej wymienionym zakresie.** Wydaje się to niezbędne w celu wykorzystania monitoringu dla potrzeb krajowych we właściwych decyzjach na poziomie operacyjnym i politycznym. Taka udokumentowana ocena, które działania są skuteczne oraz które zagrożenia są najpoważniejsze może być bardzo przydatna także dla udokumentowania starań o dofinansowanie przez Unię Europejską – zgodnie z Dyrektywą Siedliskową – „...działań koniecznych do zachowania typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o priorytetowym znaczeniu”.

Wykorzystano materiały będące w posiadaniu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

SUMMARY

The monitoring of nature is carried out in Poland in the frame of State Monitoring of Environment (PMŚ). The Chief Inspectorate of Environment Protection is responsible for PMŚ. Poland's accession to European Union (EU) resulted in new obligations concerning nature monitoring, under Habitats (HD) and Birds Directives (BD). There are also the other UE documents that had been laid

down, under other sectors, such as agriculture or water management obligations to survey the same elements of nature e.g. fishes. as indicators of their sectoral policies. Owing to it will be possible to share the costs of nature monitoring.

New requirements concern a large number of species and natural habitats, in some cases not yet investigated in Poland so far, as well as new data which determine their protection. These data are the basis for assessment/evaluation of conservation status (and its change in the future) of species and natural habitats, which is the essential effect of monitoring HD. – The obligation is greater because the every 6 (HD) and 3 years reports (HB) for European Commission on the basis of surveillance results should be done. – The format of the report, elaborated for Habitats Directive, points out details what data should be collected.

The program of nature monitoring in Poland that had been carried out so far, was elaborated before the accession to EU. At present, instead two other monitoring lasting for about 2-3 years are being planned: the first – of natural habitats – and species and the second – of natural birds. The programs of them will confine apart from the monitoring habitats and species (mainly priority), elaboration of: methodology, organization and program of the next monitoring and part of reports for the European Commission. Because of the high cost of monitoring, special methodology and organization should be applied.